

RECENZE

Teorie terapie a osobnosti a další práce z let 1942–1987 Carl R. Rogers

Carl R. Rogers

ROGERS, Carl R. *Teorie terapie a osobnosti a další práce z let 1942–1987*. Praha: Portál, 2020. Vydání první, 255 stran. ISBN 978-80-262-1665-0. Překlad: Ondřej Fafejta. Překlad lektorovala a doslov napsala: PhDr. Daniela Rös Šiffelová

Jiří Libra

e-mail | jiri.libra@lf1.cuni.cz

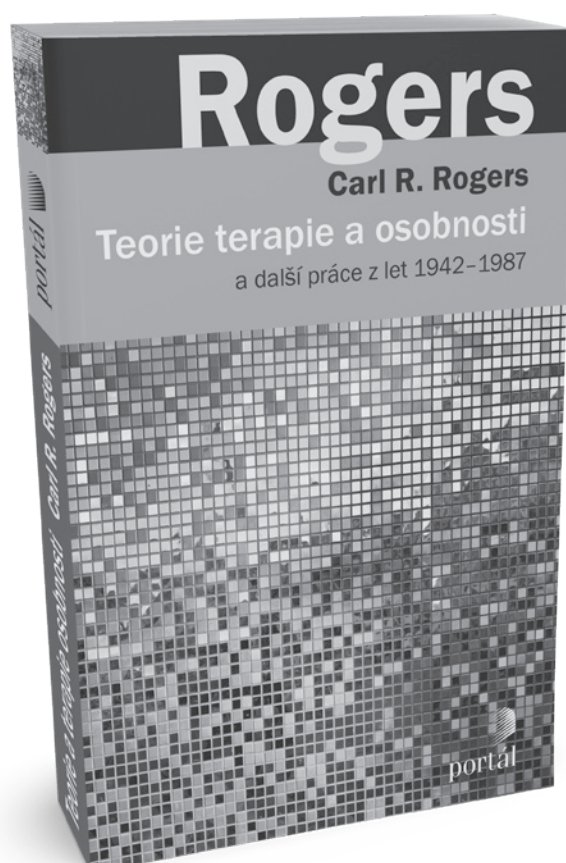
Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Autor je poradcem, psychoterapeutem, supervizorem, lektorem psychoterapeutických výcviků, odborným asistentem na Klinice adiktologie

1. LF UK a VFN v Praze. Kromě uvedených oblastí se zajímá o využití transakční analýzy, skupinové dynamiky a o aplikace blues.

Editorka Pavla de Roch uvádí, že popudem k výběru a překladu textů obsažených v knize byl úmysl nabídnout čtenáři možnost sledovat autora při jeho neustále se rozvíjející a neutuchající činnosti klinické a teoretické. Výběr byl uspořádán ve spolupráci s Howardem Kirkschenbaumem, editorem knihy „Carl Rogers Reader“, a Danielou Rös Šiffelovou. Kniha obsahuje devět textů uspořádaných do čtyř oddílů: Terapeutický vztah, Člověk v procesu, Teorie, Filozofie člověka. Texty byly poprvé publikovány v letech 1941 („Direktivní versus nedirektivní přístup“), 1942 („Novější psychoterapie“), 1957 („Nutné a dostačující podmínky terapeutické změny osobnosti“, „Poznámka o ‚povaze člověka‘“). Z roku 1959 je nejrozsáhlejší text, ve kterém C. Rogers prezentuje na výzvu Americké psychologické asociace ucelenou podobu svého na klienta/člověka zaměřeného přístupu k terapii „Teorie terapie, osobnosti a mezilidských vztahů, jak se vyvinula v rámci přístupu zaměřeného na klienta“ (95 stran). Z roku 1964 pochází text „Směrem k modernímu přístupu k hodnotám“, z roku 1970 pak text „Mohu být facilitující osobou ve skupině?“. Z roku 1986 jsou texty „Reflexe pocitů a přenos“ a „Na klienta/člověka zaměřený přístup k terapii“.

Pro mnohé začínající čtenáře může být překvapením seznámit se s metodologickou důsledností Rogersova uvažování, zejména v rozsáhlém textu z roku 1959 před-

stavujícím akademické obci teorii na klienta/člověka zaměřeného přístupu k terapii. Po definici osobních vlivů, základních postojů a popisů vztahů mezi částmi teorie, následuje definice konstruktů. Poté je popsána teorie terapie a změny osobnosti („co se děje“ v terapeutickém procesu, nastanou-li určité podmínky, jaké jsou výsledky u osobnosti a v chování, k jakým závěrům stran povahy jedince to může vést – s komentáři a předloženými důkazy). Obdobně C. Rogers popisuje teorii osobnosti a jejího vývoje, teorii interpersonálních vztahů a teorii aplikačních oblastí – vzdělávání, práci se skupinou. Text uzavírá zasazení teoretického systému do kontextu výzkumu – základ výzkumných podnětů, problém měření a kvantifikace, neslučitelné důkazy, popis pokračování rozvoje teorie a výzkumu a úvahy o bezprostřední další strategii.

Pro ty, kdo se zajímají především o vlastní podporu v klinické praxi, může být text „Novější psychoterapie“ popisující kroky v poradenském a psychoterapeutickém procesu a zobrazující je v kazuistických popisech velmi názornou ilustrací na klienta orientovaného přístupu. C. Rogers o něm píše (p. 26): „...terapie, která byla popsána, představuje uspořádaný, soudržný – a ve svých hrubých rysech dokonce předpověditelný proces. Od přístupu, který je difúzní a zdůrazňuje názor, že ‘každý případ je jiný’, se velmi liší.“

Úvahy o direktivním a nedirektivním přístupu ve vztahu k hodnotám jedince a hodnotám společnosti (podpora autonomie vs. kontrola nežádoucího chování) jsou naprosto aktuální. Text byl publikován v roce 1941, kdy se Spojené státy chystaly vstoupit a v závěru roku vstoupily do válečné konfrontace, byl uveden film *Občan Kane*, u nás přikázal říšský protektor nosit židovským občanům starším 6 let Davidovu hvězdu a německá vojska vpadla do Sovětského svazu.

„Reflexe pocitů a přenos“ je velmi krátký text z roku 1986, kdy se Rogers vrací v úvahách k tomu, co se děje mezi klientem a terapeutem – a ilustruje velmi srozumitelně, jak „*přenos mizí, pokud jsou pocity vyjadřovány v ovzduší zaměřeném na klienta*“. Text „Mohu být facilitující osobou ve skupině“ seznamuje čtenáře nejen s kulturou „*encounter groups*“, inspiruje skupinového terapeuta („*facilitátora*“) k porozumění a důvěře v potenciál skupiny. V textu „*Poznámka o ‚povaze člověka‘*“ (1957) využívá Rogers srovnání psychoanalýzy a na klienta orientovaného přístupu k rozvedení úvahy o tom, že je nutné zkoumat hodnotové orientace a názory na lidskou povahu u nejen jednotlivých terapeutických přístupů, ale že „*pro každého terapeuta je důležité, aby ze své vlastní zkušenosti abstrahoval ty trendy a tendence, které se podle něj u lidské bytosti jeví jako nejvíce charakteristické*“.

Formát knihy a výběr textů považuji za velmi příhodný – pro začínající i pokročilé cestovatele v rogeriánském světě a ve světě psychoterapie vůbec. Ilustruje autora jako otevřenou a o svobodu usilující lidskou bytost, která s respektem k jedinci i institucím (například vědě) pokračuje v objevování klinických postupů a jejich teoretických

souvislostí s cílem porozumět a přispět k pochopení lidského „*živočišného rodu*“ a pomoci. Oddíly knihy lze v úvahách o souvislostech opouštět a vracet se k nim při dalším přiblížení opakovaně, s rostoucím porozuměním způsobu uvažování autora, který patří k nejcitovanějším psychologům 20. století. Osobně mne to přimělo vzít do ruky další Rogersovy texty v češtině („*Způsob bytí*“, Portál, Praha, 1998 – a „*Rozhovory s Carlem R. Rogersem*“, které byly editovány H. Kirschenbaumem a Valerií L. Henderson a v Portálu vyšly v roce 2016 rovněž v překladu Ondřeje Fafejty), a uvědomovat si vlastní nepatřičné zkratky, ale zejména obrovský vliv, který měl Carl R. Rogers na teorii a praxi transakční analýzy. Objevil jsem rovněž, jak silně mne postoje a postupy na klienta zaměřeného přístupu ovlivnily díky kolegům, se kterými jsem spolupracoval a spolupracuji v praxi, v supervizi a ve výcvicích SUR (A. Šimek, B. Albrich, G. Langošová, M. Henková, M. Těmínová a další).

Rozhodně doporučuji seznamovat se s Carlem R. Rogersem přímo v jeho textech. Adiktologům doporučuji vzít v úvahu nejen to, že na základě přístupu orientovaného na klienta byly formulovány principy a postupy motivačních rozhovorů. Určující vliv lze objevit v poradenství, ve skupinové psychoterapii, case managementu, stanoviskům k „*abstinenčnímu přístupu*“. Občas se objeví zkratky o převažujícím vlivu psychoanalýzy a behaviorální školy v oboru adiktologie. Dodávám v tradici „*prudičů*“ (tak Rogers hodnotil svou pozici u odborné veřejnosti, napsal, že je naštěstí již „*respektovaným prudičem*“), že bez Rogerse to nejde a nepůjde.